

УДК 342.9

Леонід Остапенко

Національний університет “Львівська політехніка”,
Навчально-науковий інститут права та психології,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу

Юлія Рудницька

Національний університет “Львівська політехніка”
Навчально-науковий інститут права та психології,
студентка групи ПВ-31

ІНФОРМАЦІЯ У СФЕРІ ПРАЦІ, ЯК ІНСТРУМЕНТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ НА РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

<http://doi.org/10.23939/law2021.31.180>

© Остапенко Л., Рудницька Ю., 2021

Одним із головних пріоритетів Української держави є створення політичних, економічних, соціальних і правових умов для реалізації відносин у сфері праці. Правове регулювання відносин у сфері праці має тісний міжгалузевий зв'язок, що дозволяє значною мірою регулювати соціально-трудова відносини. Однак залишається проблемою відсутність належної та достовірної інформації з боку органів публічного управління щодо зайнятості й працевлаштування населення економічно активного віку.

Державна політика України в управлінні відносинами у сфері праці в основному передбачає проведення реформ, що, як правило, залишаються невиконаними або недовиконаними. Так, наявність застарілого за змістом законодавства у сфері праці та адміністративного законодавства є однією з перепон використання інформації для належного правового регулювання відносин у сфері праці.

Серед напрямів державної інформаційної політики проблемними залишаються питання, що пов'язані з доступом людини до працевлаштування за відсутністю достовірної інформації про наявні вакансії. Залишається суперечливою за змістом реалізація можливостей у сфері праці, яка пов'язана з порушенням законодавства про працю і притягненням винних осіб до юридичної відповідальності. Неврегульованими зі сторони держави є відносини у сфері праці, які стосуються громадян, що працюють за межами України. Потребують інформаційного забезпечення у працевлаштуванні особи, які є тимчасово переміщені зі східних територій України.

Перелік зазначених та інших проблем, що пов'язані з інформаційною політикою держави у сфері працевлаштування, потребує не лише гарантій для суб'єктів трудових відносин, але й належного забезпечення шляхом створення дієвих механізмів правового регулювання діяльності держави у сфері інформації.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, державна політика, інформація, інформаційне забезпечення, трудові відносини.

Постановка проблеми. Одним зі шляхів побудови демократичної і правової Української держави є інформованість суспільства, в якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію про знання, мати до них вільний доступ і право на користування інформацією для власного розвитку. Професор П. М. Рабінович, аналізуючи роль державної політики у гуманітарній сфері, слушно рекомендує збільшення державної підтримки в розвитку науки, технологій та інновацій [1, с. 123], що певною мірою стосується інформаційно-правового регулювання відносин у сфері праці. Правовою основою забезпечення політики держави в інформаційній сфері є норми, що закріплені в Конституції України та законодавстві України про інформацію. В першу чергу це: Закон України “Про інформацію” (2012 р.), Закон України “Про доступ до публічної інформації” (2011 р.), Закон України “Про державну таємницю” (1994 р.) та інші підзаконні нормативно-правові акти.

Так, відомий в минулому професор Н. М. Цитович, аналізуючи законодавство “Про фабрично-заводських робітників” (1882 р.), вважав, що предметом законів, які охороняють інтереси робітників, може бути інформація у вигляді приписів, що стосуються санітарного стану приміщень, у яких виконується робота, а також умов безпеки під час роботи, інформація про види і міри відповідальності підприємців за каліцтва, отримані робітниками під час роботи [2, с. 114–115].

Законодавча діяльність Верховної Ради України спрямована на реалізацію інформаційних інтересів суспільства, і в першу чергу – споживачів електронних послуг.

Так, К. Рижанов аналізуючи зміст законопроекту № 3014 “Про електронні комунікації”, зауважує, що у разі його прийняття будуть обмежені права споживачів на отримання інформації і закріплена можливість зі сторони держави щодо фіксації і збереження всіх дій користувачів мобільного зв’язку та інтернету [3].

Інформаційний аспект впливу на регулювання суспільних відносин у сфері зайнятості і працевлаштування населення є однією зі складових для її економічного і соціального розвитку з використанням трудового потенціалу країни. Стрімке зростання в Україні інформації про можливість працевлаштування покликане розвивати усі сфери людської життєдіяльності.

Під правовим регулюванням державою відносин перебуває багато сфер суспільного життя. Оптимальне, динамічне і якісне забезпечення цих відносин стає можливим за рахунок інформації суспільства та діяльності держави. Правовий аспект забезпечення і регулювання суспільних відносин з використанням інформації полягає в чіткому визначенні правових процедур, форм і меж, у яких має існувати і діяти держава. Правовими межами, які повинні забезпечувати права, свободи і законні інтереси людини і держави у сфері праці, є чинне національне інформаційне законодавство, що відповідає основним засадам Конституції України. Державна несе відповідальність перед суспільством і громадянами за порушення відносин у сфері інформації, що змушує її діяти лише у межах, передбачених законом. Так, ст. 3 Конституції України встановлює, що “права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави” [4]. Динамічною умовою інформаційної діяльності держави у сфері праці є реалізація однієї із внутрішніх функцій, яка регламентує порядок організації, забезпечення, використання, поширення та збереження інформації.

Метою інформаційної державної політики у сфері праці є забезпечення загальних і приватних/індивідуальних інтересів суб’єктів, свободи обміну інформацією, достовірністю і повнотою інформації, гарантованістю права на інформацію, правомірністю одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації (ст. 2 Закону України “Про інформацію”) [5].

Серед факторів [6, с. 400] державної інформаційної політики (ст. 3 Закону) можна виокремити ті, що стосуються:

- 1) забезпечення інформаційної політики;
- 2) створення умов для реалізації напрямів державної інформаційної політики;
- 3) сприяння у реалізації напрямів державної інформаційної політики.

Не вдаючись до аналізу історичного аспекту інформації, зазначимо лише про її необхідність в інтересах держави, суспільства, окремої фізичної особи як у минулому, так і сьогодні.

В довідниках та енциклопедичній літературі термін “інформація” (лат. informatio – роз’яснення), розглядається в якості об’єкта права документовані відомості та/або будь-які дані про події та явища, що відбуваються у державі, суспільстві та навколишньому природному середовищі [7, с. 716; 8, с. 144].

У Законі України “Про інформацію” (далі – Закон) термін “інформація” треба розуміти як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути в електронному вигляді (ст. 1) [9].

Перш за все йдеться про забезпечення в установленому законодавцем порядку інформації на носіях, створення і функціонування яких відповідає інтересам її споживачів. Інформація в якості зафіксованої на матеріальних чи електронних носіях не повинна мати “хаотичного” змісту. Вона підлягає цілеспрямованій систематизації, що створює можливості для її групування у різних моделях (блоках), користування якими без обмежень чи з певними обмеженнями здійснюється органами публічного управління і фізичними особами.

Держава в особі суб’єктів владних повноважень, що покликані регулювати відносини у сфері праці, контролює процес отримання, обробки, зберігання і використання інформації, необхідної для дотримання законодавства про працю.

Так, до інформаційних повноважень Державної інспекції праці належать:

- 1) право робити запити до органів публічної влади відносно задокументованої у встановленому порядку інформації;
- 2) право отримувати інформацію у фізичних і юридичних осіб незалежно від форми власності та організаційної підпорядкованості.

Збір інформації у сфері праці можна виокремити у початкову але й одночасно в одну з основних стадій, що має зв’язок із зайнятістю і працевлаштуванням населення. Аналіз, зберігання і використання інформації є постійним процесом в регулюванні відносин у сфері праці, що має нормативно-правове закріплення. За характером впливу на регулювання відносин у сфері праці інформацію можна умовно поділити на: а) нормативну; б) початкову.

Нормативна інформація спрямована на суб’єктів трудових відносин, і може мати як загальний, так і індивідуальний характер, який закріплюється у відповідних адміністративно-правових документах (накази, приписи, колективні договори та угоди, трудові договори, контракти).

Дослідники У. Д. Шуптак та І. І. Онищук, досліджуючи питання обліку нормативно-правових актів, зазначають, що при кожному органі державної влади України існують автоматизовані інформаційно-пошукові системи правової інформації, призначенням яких є: 1) можливість отримати максимально вичерпну інформацію з правової проблематики; 2) пошук інформації; 3) наявність без даних нормативних документів; 4) можливість встановлення взаємозв’язку між нормативними документами в інформаційному банку; 5) забезпечення швидкого пошуку інформації [10, с. 378].

До початкової інформації у сфері регулювання трудових відносин належать дані, що характеризують загальний стан зайнятості, працевлаштування, тобто наявні можливості для реалізації людиною права на працю. Початкова інформація може бути отримана в довільній формі (наприклад, через оголошення в засобах масової інформації та інші можливості роботодавця).

Наявність початкової інформації є одним із джерел отримання необхідних даних щодо питань, які виникають у сфері зайнятості і працевлаштування населення. Важливою умовою початкової інформації є достовірність, наявність якої впливає на обробку і використання суб’єктами трудових відносин. Надалі початкова інформація може набувати властивостей статистичної, що має остаточний підсумковий зміст, який впливає на її оцінку і використання.

Збір інформації у сфері праці є одним із методів діяльності держави, який впливає на прийняття політичних, економічних і соціальних рішень. Шляхом збору інформації органи виконавчої влади, що уповноважені регулювати відносини у сфері праці, використовують наявну сукупність організаційно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації (ст. 9 Закону).

Інформація у сфері праці, як інструмент адміністративно-правового впливу держави...

У юридичній енциклопедії (1998 р.) йдеться про такі методи державної інформаційної політики: 1) забезпечення доступу громадян до інформації; 2) створення національних мереж і систем інформації; 3) зміцнення матеріально-технічної, фінансової, організаційно-правової та наукової основи інформатизації; 4) сприяння постійному оновленню інформації, збагачення, зберігання національних інформаційних ресурсів; 5) міжнародне співробітництво у сфері інформації.

До особливостей збору інформації у сфері зайнятості і працевлаштування населення належать:

1) суб'єктами збору інформації можуть бути фізичні та юридичні особи. Об'єктом їхньої діяльності є збір інформації, що стосується відносин у сфері праці та до якої органи державної влади мають зацікавленість;

2) збір інформації передбачає сукупність організаційно-правових засобів, які шляхом їх застосування впливають на одержання інформації та її передачу зацікавленим суб'єктам у сфері праці.

Наявність інформаційних ресурсів треба розуміти як доступність для використання суб'єктами владних повноважень (ст. 1 Закону) і фізичними особами відомостей в усіх сферах людської життєдіяльності, суспільства і держави, які зберігаються на відповідних носіях інформації [11, с. 574].

Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері інформації передбачає у першу чергу наявність суб'єкта інформаційних відносин, які мають офіційне закріплення у ст. 4 Закону. Це – фізичні особи, юридичні особи, об'єднання громадян, суб'єкти владних повноважень. Інформаційні повноваження суб'єктів інформаційних відносин треба розуміти у широкому вимірі, що повною мірою стосується інформації та її використання у сфері праці з урахуванням і додержанням норм законодавства про працю. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію (ст. 27 Закону) тягне за собою всі види юридичної відповідальності, крім цивільно-правової. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про інформацію, що пов'язана з веденням колективних переговорів і здійсненням контролю за виконанням колективних договорів, угод настає лише за її ненадання (ст. 41-3 КУпАП) [12]. Вважаємо за необхідне доповнити зміст ст. 41-3 КУпАП положеннями, що закріплюють адміністративну відповідальність за неприпустимість зловживанням права на інформацію, яка може бути використана в якості об'єкта посягання на права, свободи і законні інтереси у сфері праці – роботодавців, або уповноважених ними органів чи профспілок або інших представників уповноважених трудових колективів, а також найманих працівників.

Доцільною є заміна фінансових санкцій, що передбачені ст. 265 Кодексу законів про працю України на адміністративно-карні санкції [13], які накладаються на юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, що використовують найману працю, яка поліпшить стан дотримання законності і справедливості у регулюванні відносин у сфері праці. Потребує уточнення диспозиція ст. 41-3 КУпАП, де йдеться про представників власника або уповноважених ним органів, а не роботодавця безпосередньо [12].

Висновки. Аналізуючи одну із проблем, пов'язаних з реалізацією положень Закону України “Про інформацію” (2012 р.) для регулювання відносин у сфері праці, зазначимо їхню важливість і взаємозв'язок з державною інформаційною політикою України.

Інформація у сфері праці є одним з інструментів адміністративно-правового впливу держави на регулювання відносин у сфері праці, що, без сумніву, позитивно впливає на реалізацію положень державної політики, які закріплені у законодавстві про працю України, в нормах адміністративного права України та інших галузях національного права.

Конституційне забезпечення кожній людині права на працю тісно пов'язане з гарантіями на інформацію, що дозволяє людині, залежно від особистих фізичних, психологічних, освітніх якостей і набутого професійного досвіду, брати участь у створенні матеріальних благ. Порушення

законодавства України про інформацію передбачає притягнення винної особи до юридичної відповідальності в межах, встановлених законодавством України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. ; відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”. 2005. Т. II. Права людини у контексті поліцейської діяльності. 1224 с.
2. Поліцейське право в Університеті Святого Володимира : у 2 кн. К.: Либідь. 2010. (Пам’ятки правничої думки Київського університету). Кн. 2 / уклад. : І. С. Гриценко, В. А. Короткий ; за ред. І. С. Гриценка. 464 с.
3. Кирилл Рыжанов. Слежка в частных руках: Еженедельник “2000”, № 45 (967) 24–31 декабря 2020 г.
4. Конституція України: чинне законодавство станом на 10 серпня 2015 р. : Офіц. текст. К.: Алерта, 2015. 80 с.
5. Законодавство України про інформацію: станом на 1 січня 2012 року. Х.: Право. 2012. 64 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: ТОВ “Глорія-Трейд”.
7. Юридична енциклопедія : в 6 т. / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: “Українська енциклопедія”, 1998. Т. 2: Д-Й. 1999. 744 с.
8. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. К.: Вид-во “Юридична думка” 2012. 120 с.
9. Закон України “Про інформацію” : Законодавство України “Про інформацію”: станом на 1 січня 2012 року. Х.: Право, 2012. 64 с.
10. Шутак У. Д., Онищук І. І., Юридична техніка : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. Івано-Франківськ. 2013. 496 с.
11. Адміністративне право : підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін.: за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. Х.: Право, 2010. 624 с.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 11 січня 2019 року: (Офіц. текст.) К.: Паливода О. В. 2019. 388 с.
13. Кодекс законів про працю України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 21 жов. 2019 р.: (офіц. текс). К.: Паливода О. В. 2019. 128 с.

REFERENCES

1. *Mizhnarodna politseiska entsyklopediia* [International Police Encyclopedia]: U 10 t. Vidp. red. Yu. I. Rymarenko, Ya. Iu. Kondratiev, V. Ia. Tatsii, Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Kontsern “Vydavnychi Dim “In Yure”. 2005. T. II. Prava liudyny u konteksti politseiskoi diialnosti. 1224.
2. *Politseiske pravo v Universyteti Sviatoho Volodymyra* [Police law at the University of St. Vladimir]: u 2 kn. Kyiv: Lybid. 2010. (Pamiatky-pravnychoi dumky Kyivskoho universytetu). Kn. 2 / uklad. I. S. Hrytsenko, V. A. Korotkyi; za red. I. S. Hrytsenka. 464 p.
3. *Kyryll Ryzhanov* [Kirill Ryzhanov]. Slezhka v chastnykh rukakh: Ezhenedelnyk “2000”, № 45 (967) 24–31 dekabria 2020 h.
4. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] : chynne zakonodavstvo stanom na 10 serpnia 2015 r.: Ofits. tekst. Kyiv: Alerta, 2015. 80 p.
5. *Zakonodavstvo Ukrainy pro informatsiiu* [Legislation of Ukraine on information] : stanom na 01 sichnia 2012 roku. Kharkiv: Pravo. 2012. 64 p.
6. *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / ukl. O. Yeroshenko. Donetsk : TOV “Hloriia-Treid”.
7. *Iurydychna entsyklopediia* [Legal Encyclopedia] : v 6 t. / Red. Kol. Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Kyiv: “Ukrainska entsyklopediia”, 1998. T. 2: D-Y. 1999. 744 p.
8. *Suchasna pravova entsyklopediia* [Modern legal encyclopedia] / O. V. Zaichuk, O. L. Kopylenko, N. M. Onishchenko [ta in.] ; za zah. red. O. V. Zaichuka ; In-t zakonodavstva Verkhov. Rady Ukrainy. Kyiv: Vyd-vo “Iurydychna dumka” 2012. 120 p.

9. *Zakon Ukrainy "Pro informatsiiu"* [Law of Ukraine "On Information"] : Zakonodavstvo Ukrainy Pro informatsiiu : stanom na 1 sichnia 2012 roku. Kharkiv: Pravo, 2012. 64 p.
10. Shutak U. D., Onyshchuk I. I., *Yurydychna tekhnika* [Legal technique]: Navchalnyi posibnyk dlia vyshchych navchalnykh zakladiv / I. D. Shutak, I. I. Onyshchuk. Ivano-Frankivsk. 2013. 496 p.
11. *Administratyvne pravo* [Administrative law]: pidruchnyk / Yu. P. Bytiak (ker. avt. kol.), V. M. Harashchuk, V. V. Bohutskyi ta in.: za zah red. Yu.P. Bytiaka, V.M. Harashchuka, V.V. Zui. Kharkiv: Pravo, 2010. 624 p.
12. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia : chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov* [Code of Ukraine on Administrative Offenses: current legislation as amended and supplemented.]. stanom na 11 sichnia 2019 roku: (Ofits. tekst.) Kyiv: Palyvoda O. V. 2019. 388 p.
13. *Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy* [Code of Labor Laws of Ukraine]: chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopov. stanom na 21 zhov. 2019 r.: (ofits. teks). Kyiv: Palyvoda O. V. 2019. 128 p.

Дата надходження: 17.06.2021 р.

Leonid Ostapenko

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Department of Civil Law and Procedure,
Docent, Candidate of Law, Associate Professor

Julia Rudnytska

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Student of group PV-31

INFORMATION IN THE FIELD OF LABOR AS AN INSTRUMENT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL INFLUENCE OF THE STATE ON THE REGULATION OF LABOR RELATIONS

Abstract. One of main priorities of the Ukrainian state is creation of political, economic, social and legal terms for realization of relations in the field of labour. The legal adjusting of relations in the field of labour has close inter-branch connection, that allows in a considerable measure to regulate sociallabour relations. However, proper and reliable null information remains a problem from the side of organs of public management in relation to employment and employment of population of economically-active age.

Public policy of Ukraine in a management relations in the field of labour mainly envisages realization of reforms that as a rule remain unfulfilled or failed to fulfill completely. Yes, presence out-of-date on maintenance a legislation in the field of labour and administrative legislation is one of barriers of the use of information for the proper legal adjusting of relations in the field of labour.

Among directions of public informative policy a problem is remained by questions that is related to access of man to employment in default of reliable information about present vacancies. It remains contradictory on maintenance realization of possibilities in the field of labour that is related to violation of legislation about labour and bringing in of winy persons to legal responsibility. Unsettled from the side of the state relations in the field of labour, that touch citizens that work outside Ukraine. Need a dataware employment persons that is temporally transferred from east territories of Ukraine. List of the marked and other problems, that the states related to informative politics in the field of needs not only guarantees for the subjects of labour relations but also proper providing by creation of effective mechanisms of the legal adjusting of activity of the state in the field of information.

Key words: adjusting, public policy, information, dataware, labour relations.